

Een babbel en veel groen

Het geheim van ecogroepstuinen

Tekst **Jan Vannoppen** Foto's **Jan Vannoppen, Luc Vanhoegarden & Velt-archief**

Groepen mensen die samen tuinieren op een ecologische manier: het gebeurt meer dan je denkt. Velt wilde graag weten wat deze groeps- en volkstuinten zo succesvol maakt. Jan Vannoppen trok naar Rabot, Riksingem, vzw De Volkstuin, De Waterkuil in Zepperen en de Velt-tuin van Brasschaat en hoorde verhalen over sociaal contact, gezonde groenten en vooral veel tuinplezier.

Rabot: van beton naar moestuin

Samen met André Vereecke begeleidt Jos Van Hoecke migrantenvrouwen om in de Gentse wijk Rabot ecologisch te tuinieren op een grote betonvlakte van een verlaten fabrieksterrein. De stad Gent heeft daar met betonblokken grote plantbakken gemaakt.

Als ik vraag naar zijn ervaringen, reageert Jos enthousiast: 'Teelttechnisch is dit eerste jaar een succes geworden. De oogst is gerealiseerd en dat is een goede zaak, want daarvoor doen de tuiniers het! Hun verwachting, een groentetuintje dat goed opbrengt, is ingelost.'
Wat wordt er zoal gekweekt?

'O, heel wat: sla, tomaat, spinazie, ui, sjalot en natuurlijk ook kruiden zoals basilicum en koriander...'

De basis van het succes is, naar goede Velt-gewoonte, een degelijke bodemanalyse.

'Zo wisten we precies welke voedingsstoffen nodig waren, en daar hebben we voor gezorgd met een lading compost en door basaltmeel toe te dienen' (Basaltmeel wordt gebruikt als hulpstof bij ziektevering en grondverbetering, nvdr).

Jos vindt dit een sterk project op menselijk vlak: 'We begeleiden hier vrouwen uit een andere cultuur, maar het is heel vlot gegaan. Gulcan, de Marokkaanse begeleidster-tolk speelt daar een grote rol in. De vrouwen zijn heel gemotiveerd, ze staan me al op te wachten aan de poort met de vraag: "Wat gaan we vandaag doen, wat heb je bij je?" Ze zijn heel dankbaar als we nieuw plantgoed of zaden meebrengen. Ze zijn ook heel leergierig en ze trekken me letterlijk aan de mouw om hun tuin te laten zien. Ja, op een jaar tijd is er toch een band ontstaan tussen de Velt-lesgevers en deze groep tuiniersters.'
Trots zijn ze wel op hun werk, daar in Rabot. De wijkwerking en het stadsbestuur speelden er op in, door in juni 2008 een prijs voor het mooiste tuintje uit te reiken in aanwezigheid van pers en politici.

Tuin vindt tuiniers in Riksingem

In Riksingem (Tongeren) kunnen een tiental ecologische tuiniers aan de slag in een gloednieuwe Velt-groepstuin. De familie Coninck geeft de tuin gedurende 10 jaar in bruikleen aan de stad Tongeren en Velt Zuid-Oost-Haspengouw staat in voor het beheer.

Een mooi verhaal, maar waarom deze geste?

Mr. Coninck: 'Mijn vader heeft aan deze tuin veel plezier beleefd. Hij tuinierde hier tot kort voor zijn dood, vorig jaar. Onze familie wil dat deze tuin voorlopig in stand gehouden wordt, zonder pesticiden. Maar zelf hebben we geen tijd om dit grote stuk grond te beheren. Zo zijn we bij Velt terechtgekomen.'

Philip Droogmans en zijn gezellen van Velt Zuid-Oost-Haspengouw zien het wel zitten: 'Er komen een stuk of tien groentetuintjes. De rest van dit terrein van 1 hectare wordt een boomgaard en schapenwei, zodat we niet te veel onderhoudswerk hebben.'

Intussen is het terrein opgeruimd, in samenwerking met de school... Volgend jaar wordt het een prachtige ecologische groepstuin.

Privégrond ter beschikking stellen voor Velt-tuintjes: het is een mooi gebaar dat navolging verdient.

VELT-LEDEN EN FRANÇOIS JACOBS (LIMBURG.NET) IN HET HOOI IN RIKSINGEM: 'HET WAS ZWOEGEN OM ALLES OPPERUIMD TE KRIJGEN VOOR DE PLECHTIGE OPENING. KOM VOLGEND JAAR MAAR EENS NAAR ONZE GROENTEN EN ONZE BOOMGAARD KIJKEN!'

Vzw De Volkstuin

Ik ben blij dat ik Noël Ghesquière, secretaris van vzw De Volkstuin, kan ontmoeten. Met ruim 30000 leden is deze vzw immers de grootste tuiniersvereniging in Vlaanderen. Ze heeft banden met veel groepstuinen, in haar jargon 'Volkstuinparken' genoemd.

'Reclame maken voor sproeistoffen is niet meer van deze tijd, we willen de biologische aanpak promoten', zegt Noël Ghesquière. Daarmee is de toon gezet. We zijn het er al snel over eens dat onze organisaties gemeenschappelijke belangen hebben; bij de overheid pleiten voor méér groepstuinen bijvoorbeeld.

Want veel mensen willen wel tuinieren, maar hebben geen grond. In een volkstuin kunnen ze echter niet meteen terecht, want in de meeste Vlaamse steden is er een wachtlijst. Een recent rapport stelt dat zowel de expliciete vraag als de latente vraag naar volkstuinen groot is; de extra behoefte voor tien steden in Vlaanderen bedraagt in totaal 95 ha.*

Foto: Moestuinproject Aalst

Op mijn vraag of er bij vzw De Volkstuin plaats is voor ecologische tuiniers, antwoordt Ghesquière bevestigend: 'In verschillende volkstuinparken is een gedeelte voorzien voor ecologische tuintjes. En tussen de "gewone tuintjes" vind je hier en daar een tuinier die het ook ecologisch doet.' Dat is goed nieuws.

*Gent (+80%), Brugge (+73%), Mechelen (+88%), Aalst (+97%), Kortrijk (+74%) en Oostende (+70%). Voor de gemeente Turnhout volstaat het huidige aanbod. Voor Antwerpen dient het huidige aanbod met ca. één derde te worden uitgebreid om aan de behoefte te voldoen. Voor Hasselt en Sint-Niklaas dient het huidige aanbod te worden verdubbeld.

Dirk Laureysens is zo'n ecologische tuinier. In het grote Volkstuinpark van Merksem (300 tuintjes) werkt hij al vijf jaar op 'Velt-wijze'.

'Ik amuseer me in dat tuintje. Het zijn daar allemaal fervente tuinliefhebbers', zegt hij.

En hoe reageren de andere tuiniers?

'Dat valt heel goed mee. Ze accepteren mijn aanpak en er is belangstelling voor. Ik krijg regelmatig vragen over compost en vruchtwisseling. Ze passen dat dan zelf ook toe; mijn burens gaan nu allemaal compost halen in het containerpark van Brasschaat bijvoorbeeld. Er is natuurlijk een oude kern die niet van wijken weet. "Jij hebt nog veel werk", zeggen ze bijvoorbeeld bij de aanblik van mijn nog groene, niet-gespitte herfsttuin. Veel tuiniers, vooral de recent bijgekomen mensen, gaan de richting van de bioaanpak uit.'

Marc Temmermans, bestuurslid van Velt Waasland, bevestigt die trend. Hij heeft al 14 jaar een perceeltje in het volkstuinpark van Sint-Niklaas (ruim 80 tuintjes groot).

'De reacties zijn in die veertien jaar sterk geëvolueerd. In het begin stonden ze hier heel sceptisch tegenover mij. Maar nu zijn er hier een tiental tuiniers die zich outen als "bio", zeven daarvan zijn Velt-lid. Vele anderen gebruiken biotechnieken, maar in noodgevallen kiezen ze nog af en toe voor hun oude methodes. De meesten zijn nog sterk gericht op de productie van zo veel en zo groot mogelijke groenten. Maar toch evolueert de aanpak van de vereniging. Zo komt er af en toe een Velt-lesgever spreken en het handboek *Ecologisch tuinieren* wordt veel gebruikt.'

Foto: De Waterkuil in Zepperen

Steun voor de volkstuin

Het is goed dat minister-president Kris Peeters er intussen voor zorgt dat vzw De Volkstuin een projectsubsidie krijgt als 'steunpunt voor de volkstuinen'. In het parlement gaf Peeters uitleg over deze steun: 'Tuinieren is heel gezond en volkstuinen zijn heel sociaal. Dat heb ik gezien toen ik er een bezocht.'

Inderdaad, in augustus was Peeters op bezoek in De Waterkuil in Zepperen. Dit pilotproject van Velt, Limburg.net en Sint-Truiden is zo succesvol dat ze moet werken met een wachtlijst. Het stadsbestuur van Sint-Truiden denkt daarom aan uitbreiding. De komende drie jaar volgen er nog minstens zes gelijkaardige groepstuinen in de Provincie Limburg, in het kader van de campagne 'Limburg eco.logisch' van de intercommunale Limburg.net en Provincie Limburg. Kan dat ook elders in Vlaanderen? Onze oproep aan de vorige minister-president blijft gelden: we willen graag meer volkstuinen, maar dan wel ecologische. In die optiek moeten Velt en vzw De Volkstuin onderzoeken of ze kunnen samenwerken rond de doelstelling 'volkstuinen meer ecologisch maken'.

In het Vlaams Parlement verwees de minister-president naar zijn bezoek aan de groepstuin in Zepperen: 'Bij mijn jongste bezoek zag ik dat dit past in de strijd tegen de eenzaamheid. Mensen hebben zo ook een sociaal weefsel. 's Middags is er koffie en gebak etc. Het is echt een sociaal contactpunt. Mensen die op hun appartement alleen wonen, in steden of op het platteland, kunnen elkaar terugvinden.' In antwoord op een parlementaire vraag zei Peeters verder dat er met de vzw De Volkstuin overleg is geweest, wat zal leiden tot een permanent secretariaat, zodat de vereniging kan fungeren als aanspreekpunt voor de plaatselijke afdelingen en voor de Vlaamse overheid. Velt vindt dat een mooie zaak, maar herhaalt graag de oproep die ze al aan de vorige minister-president deed: 'Meer volkstuinen? Graag. Maar laat ze dan ecologisch zijn.' Om daaraan mee te werken wil Velt graag betrokken worden bij het steunpunt.

Foto: Velt-tuin Gemert

Volkstuinen in Nederland

Drie Velt-afdelingen in Nederland hebben een groepstuin: Bergeijk, Gemert en Valkenswaard.

→ www.velt-nederland.nl/valkenswaard.html
→ www.velt-gemert.nl

In Nederland biedt het AVVN, de organisatie voor hobbytuinders, een 2-jaar durende begeleiding voor volkstuinparken om over te schakelen op 'Natuurlijk Tuinieren', zonder chemische bestrijdingsmiddelen en liefst met organische bemesting. 'Natuurlijk tuinieren is niet alleen een verrijking van de hobby, maar ook

een verrijking van je directe woon- en leefomgeving', stelt het AVVN. En nog: 'In de tuinen en tuinenparken groeien en bloeien al veel planten, heesters, bloemen en bomen. De uitgangspunten voor natuurlijke plekken zijn er. Met de juiste begeleiding kan de ecologische waarde van het tuinenpark met sprongen stijgen. Dat is belangrijk, want daarmee wordt de omgeving voor mens en dier een stuk leefbaarder. Tuinenparken kunnen de natuur weer in stad en dorp brengen.' Het AVVN heeft al aan 25 tuinverenigingen het 'Nationaal Keurmerk Natuurlijk Tuinieren' uitgereikt.

Volkstuinen elders

In het Verenigd Koninkrijk heten volkstuinen *allotments*. Een bekende organisatie:

→ www.nsalg.org.uk

Duitsland spreekt van *Kleingarten*:

→ www.kleingarten-bund.de

In Frankrijk kennen de 'familietuinen' een grote opmars:

→ www.jardins-familiaux.asso.fr

Luxemburg en Wallonië hebben dan weer *coid de terre et du foyer*:

→ www.ctf.lu

En in Amerika steken de *victory gardens* weer de kop op:

→ www.naturalnews.com/z023952.html

Of bekijk het filmpje op:

→ www.thewhofarm.org

‘Ecologisch tuinieren bestaat niet, er bestaan alleen ecologische tuiniers’

Tekst **Jan Vannoppen** Foto's **Frans Verelst & Hilde Peeters**

Hoe zit dat nu precies met zo'n groepstuin? Waarom trekt hij mensen aan? Wat is het geheim? Jan Vannoppen sprak erover met Frans Verelst en René Meulemans, van de Velt-tuin in Brasschaat.

De Velt-tuin van Brasschaat blies dit jaar tien kaarsjes uit. Een goede gelegenheid om terug te blikken op hoe het begon. Frans: 'Het idee is gegroeid in de bestuursploeg van Velt Brasschaat. Verschillende leden hadden thuis maar een klein tuintje. Andere afdelingen in het Antwerpse hadden al een gemeenschappelijke tuin en wij wilden dat ook. We vroegen het gemeentebestuur of we de gemeentegrond aan de Bergstraat mochten gebruiken. De buurtbewoners steunden onze vraag. Vooral om van de geurhinder verlost te zijn; op die plek kwamen namelijk veel mensen hun hond uitlaten!'

De besprekingen verliepen vlot. Velt Brasschaat kreeg de grond in bruikleen; de afspraken liggen vast in een contract met de gemeente Brasschaat. De groep mocht een tuinhuis plaatsen, mét bouwvergunning. Die vergunning geregeld krijgen had wel wat voeten in de aarde. Er zijn tien tuintjes, variërend in grootte van 80 m² tot 40 m².

Hebben jullie een reglement?

Frans: 'Ja, we kopiëerden stukken uit de reglementen van de Velt-tuinen in Stabroek en Schoten en maakten zo onze eigen versie. Maar het dient niet om mensen te straffen hè, het is eerder een richtlijn. Mensen zijn al overtuigd wanneer ze hier komen vragen of er een plekje is. Ik overloop het reglement dan met de nieuwe tuinier, geef uitleg en laat het ondertekenen. Elk lid krijgt een sleutel en betaalt € 10,00, die we gebruiken om kleine aankopen te doen.'

Loopt er soms toch iets mis?

Frans: 'Er zijn weinig problemen. Dat komt omdat we dezelfde ideeën hebben, we zijn echte Velt-kameraden. Je moet wel wat van elkaar kunnen verdragen. Bijvoorbeeld dat er onkruid groeit als iemand op reis is. We grijpen wel in als een tuinier langer wegblijft, door ziekte of zo. Dan wieden we in zijn of haar plaats. René: 'We hebben een goede groepsgeest, we zijn als vrienden die elkaars overtuiging respecteren. Want iedereen vult dat perceeltje in op zijn of haar eigen manier. We leggen geen uniforme aanpak op, want door mensen tegen de haren in te strijken win je hen niet. Hét ecologisch

tuinieren bestaat niet, er bestaan alleen maar ecologische tuiniers.'

Je hebt het over 'de overtuiging' van mensen. Spreken ze dan over hun waarden?

René: 'Nee, bijlange niet. Die overtuiging wordt niet bewust uitgesproken. We vinden onze eigen weg, voelen intuïtief aan dat we juist bezig zijn. De ene heeft veel bloemen in de tuin, die zoekt het esthetische. De andere kweekt asperges en is trots omdat hij die dure groenten niet in de winkel moet gaan kopen. In mijn eigen tuintje staat altijd wel een bosje brandnetels, want ik houd van de wilde groenten

die de natuur ons geeft zonder dat we er veel voor moeten doen. Genieten en gebruik maken van wat de natuur ons biedt: die dingen heb ik meegekregen uit mijn scoutstijd.'

Wat drijft mensen om bij jullie te komen tuinieren?

Frans: 'Voor sommigen is het een ontspanning na hun werk. Voor wie op een bureau de hele dag aan een computer zit, is werken met de handen een tegenpool, een afleiding. Het is goed voor je geestelijke gezondheid. Maar ook de opbrengst telt. Onze tuintjes brengen goed op; we hebben gezonde en goedkope eigen groenten. Verder is er het sociale aspect. Hier ben je niet alleen. Je doet een babbeltje met de andere tuiniers of met mensen uit de buurt. Die zijn ook welkom in onze tuin, dat staat in het reglement. Samenwerken is fijn. We hebben bijvoorbeeld net de composthoop opgezet en alles opgeruimd voor onze plantenruildag. Zo kunnen we aan de bezoekers tonen wat een biotuin is.'

René: 'Samen eten en drinken, dat scheidt ook een band. Niet enkel op de jaarlijkse barbecue, ook op onze vergaderingen. Die zijn heel praktisch, maar ook lekker, want

René Meulemans

om de beurt brengen we een hapje en een drankje mee. Doordat het een groepstuin is, beleven we de dingen samen. We leren van elkaar en als een teelt mislukt, geldt het spreekwoord: gedeeld leed is half leed. De aarde voelen, iets zien groeien, het oogsten en opeten: dat geeft voldoening.

Al klussend kun je veel meer geld verdienen en met gemak voedsel kopen, maar dit is anders: hier win je zélf voedsel.'

Jullie werken samen met vzw De Ploeg. Wat doen zij en waarom die samenwerking?

Frans: 'De Ploeg is een vzw die mensen met een handicap begeleidt om werk te vinden. Een van onze leden werkt daar en op een keer vroeg hij of ze met hun mensen hier konden komen helpen. Ze voeren allerlei werkjes uit, zoals het gras maaien of de haag scheren. De begeleiders noteren hoe dat werk de mensen bevalt, en ze geven hen ook raad om het werk aan te kunnen met hun handicap. Ik vind dat interessant. Ze helpen ons in de tuin, we doen af en toe een babbeltje met hen en geven soms wat uitleg. Over het insectenhotel bijvoorbeeld. Bijna iedereen die hier langs komt, wil weten wat dat is.'

Tot slot, hebben jullie een goede raad voor mensen die met een groepstuin willen starten?

René: 'Maak die tuin niet te groot, twintig tuiniers lijkt me een maximum. Als je met te veel volk bent loopt het gemakkelijker mis. Veel hangt af van de coördinatie, je moet dat met wijsheid aanpakken. De mensen erkennen in hun eigen mogelijkheden en beperkingen: als je dat in het oog houdt, wordt samenwerken gemakkelijker.'

Frans Verelst